

ET

RECENZIÓK 2

Száva Csanád

Átalakuló csángó életvilágok

Recenzió

Ilyés Sándor – Peti Lehel – Pozsony Ferenc (szerk.): *Lokális és tradicionális csángó életvilágok* című kötetéről (Kolozsvár, Kriza János Néprajzi Társaság, 2008)

„Lehetséges-e újat mondani a tudomány eszközeivel a moldvai csángókról napjainkban?” – kérdezik egy újabb csángó tematikájú könyv szerkesztői. A témát túltárgyaltak is gondolhatnánk, ha a közelmúltban publikált, ilyen tárgyú munkák magas számára gondolunk, jelen könyvben viszont igen sokféle és újszerű nézőpontú írás kapott helyet, amelyek tartalmát – éppen változatosságuk miatt – nehéz lenne pár szóban összefoglalni.

A kötet és annak angol nyelvű párja a Kriza János Néprajzi Társaság kiadásában jelent meg, és olyan szerzők tolla alól kikerült írásokat fog egybe, akik egy, a KJNT és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Tanszéke által szervezett moldvai kutatásban vettek részt, illetve felvonultat néhány más, a témában jártas és a kutatással szakmai kapcsolatba kerülő szakembert is. A magyar szerzőkön kívül német, lengyel, román, amerikai kutatókról van szó, akik több szemszögből szólnak hozzá a csángókérdéshez. A szerzők írásai azt bizonyítják, lehet újat mondani: az írások számos érdekes, eddig – talán a témával kapcsolatos diskurzusok egysíkúsága miatt – háttérbe szorult kérdéssel foglalkoznak. A moldvai falvakban napjainkban jelentkező modernizációs-adaptációs folyamatokat vizsgáló újszerű, jelenleg rendhagyónak számító tanulmányok modern társadalomtudományi fogalmi keretbe ágyazzák a terepen látottakat, és olyan terminusokkal operálnak, mint a narratív reprezentáció, etnogenealógia, transznacionális életformák stb.

A kötetet nyitó tanulmánnyal Vincze Gábor arra vállalkozik, hogy meghatározza a magyar katolikus népesség nyelváltásának okait. A vállalás, bár ingoványos talajon mozog a tényezők szerteágazósága és sokrétűsége miatt, mégis az írás történelmi szemlélete, a dokumentált elemzés összefogja és alapos, részletekre figyelő szintézisét eredményezi a román nemzetépítési korszak kusza történetének.

Agnieszka Barszczewska az oly sokat emlegetett identitás kérdését két, mondhatni szokványos nézőpontból – a politikai és társadalmi jelenségek felől – közelíti meg. A megközelítésében viszont újat jelent az, hogy a más felekezetűekkel való viszonyt a szerző kiemelten kezeli, rámutatva a katolikus és ortodox közösség közti szeparatizmus problémájára.

Marius Diaconescu tanulmányában ugyancsak az identitásról beszél, ám – egyedüli román szerzőként – a „másik” oldal álláspontját hivatott képviselni a kötetben. Írása azt a paradigmát látszik igazolni, amely szerint a csángókról szóló kérdésfelvetés elsősorban a helyi jellegű, román–magyar diskurzus keretein belül érdekes. Jól rímel a két kultúra „konfrontációjának” ezen szemléletére az, hogy Diaconescu úgy gondolja: a párbaj hozzájárul a csángó identitáskrizishez.

A román–magyar konfrontáció csángóság szempontjából hangsúlyosan érdekes fejezetéről ír az amerikai Chris Davis is. Részrehajlásoktól mentesen tárgyalja a csángók történelmi narratívájának rekonstruálásait, és rámutat arra, hogy miként befolyásolhatja a politikai diskurzus a vitatott hovatartozású etnikai csoportok önmagukról alkotott koncepcióit. A történelmi kontextus

a kollektív identitás áruba bocsátását idézte elő, érvel Davis, és ezt a jelenséget a *besorozási folyamatból* kiindulva magyarázza. A terminust Davis mint valamely kisebbségnek többségi narratívába való beolvasztását definiálja.

Szintén a második világháború feszültségeinek megértéséhez szolgál adalékokkal Meinolf Arens írása is. Történeti felvezetésében a huszas, harmincas évek csángókra vonatkozó diskurzusában bekövetkezett fordulatot értelmezi. A Davis által is említett Iosif Petru Palt mint az első román identitású és a csángók románságát a közéleti nyilvánosság elé terjesztő értelmiségit látatja. A Mărtinaș-előfutár példája jól szemlélteti a korra jellemző tendenciát: a két világháború közötti időszakban egyre nő a csángók körében azok száma, akik a román nemzetben keresik helyüket. A korra jellemző áttelepítési tények tükrében vizsgálja, hogy miként hatott az agresszív nacionalizmus az úgynevezett „ingadozó népcsoportra”.¹ Arens tanulmánya újat hoz a történeti tények objektivitásra törekvő bemutatásában, viszont következtetésében a már-már megszokottnak számító gondolatokkal találkozunk, mint például a csángó identitás kérdésességének problémája.

László Ferenc muzikológiai tárgyú írásából érdekes részleteket tudhatunk meg a két világháború közötti népdalgyűjtők együttműködéséről, a román–magyar politikai feszültségek nyomasztó körülményei között is fennmaradt kapcsolatokról. Lükő Gábor, Domokos Pál Péter és Bartók Béla ismerősen csengő neve mellett Constantin Brăiloiut is említi a szerző, akinek többretű szerepét taglalja. A háború előestéjén történetek prezentálásából fény derül egy zenekutató tudományos pályafutásának kettőtörésének körülményeire, ezzel együtt a népzene kutatás megtorpanásának okaira is. Balla Péter „afférai” – az írás tanúsága szerint – a kor tudományos munkájának hátráltatását látatják, azt, ahogyan a politikum akkori kusza szálai a tudományos román–magyar viszony kapcsolatait is szétzilálták.

Halász Péter a hagyományos etnikai felosztással, csoportosítással szemben egy más alapokon nyugvó, sokkal inkább kulturális tagoltságot szem előtt tartó felosztást javasol. A hagyományos hármas felosztás (északi, déli, illetve székelyes csángó) alapjában véve a nyelvjárást követi, ezzel szemben Halász több szempont figyelembevételével határolja be az egyes csoportokat. Az ilyenképpen körvonalazódó hat településcsoport tulajdonképpen kulturálisan különállónak tekinthető régiókat alkot. Ezek demarkációjában nemcsak a pusztai fizikai távolságot, hanem ennél „puhább” szempontokat alkalmaz – ilyen a települések közötti hasonlóság, a lakók közötti származási viszonyok, illetve az ehhez kapcsolódó történetek stb. Lükő Gábor figyelmét felkeltette már első moldvai barangolásai során egy, a csángók körében tapasztalható jelenség: egyes falvakat székelynek, másokat magyarnak neveznek, attól függően, hogy azok inkább melyik etnikai csoporthoz tartozóknak érzik magukat. Halász összeveti a kutatópontjain tapasztaltakat a Lükő által leírtakkal, viszont nem egy történeti szemléletű kategorizálást érvényesít, mint ahogyan a lükői leírás azt tételezi, hanem a kulturális határvonalak mentén érvényesíti ezt a nézetet.

Gazda Klára klasszikus ívű írása a román–magyar konfrontáció egy másik képét adja, inkább tudománytörténeti megközelítést nyújtva a problémának. Két tényező, a tárgyi kultúra és az identitás találkozásának kapcsán jegyzi meg: „...végső soron megállapíthatjuk, hogy a kultúra és identitás két külön, más törvények szerint, de egymástól mégsem függetlenül fejlődő jelenségcsoport”.² Az identitástényezőket ennek fényében tárgyaló tanulmány, hasonlóan több,

1 Uo. 145.

2 Uo. 246.

jelen könyvben szereplő íráshoz, az identitás tartalmának problematikusságát felvetve zárul.

Sárkány Mihály írásának legfőbb jellemzője a tényyszerűség, az általa közölt, gondosan összeállított ismeretanyag forrásanyagként szolgálhat akár az általa előírányzott további tennivalóknak, töprengésében felvetett kérdéseknek, akár a rokonsági terminológia feltárásában dolgozó kutatóknak.

Vargyas Gábor szociolingvisztikai írásának kérdése: sajátos jelenség-e a csángóknál meglévő fatikus³ közlés vagy sem. A kérdés újszerű tárgyalása a szociolingvisztika területén meglévő hiányosságok pótlását jelenti.

A csángó vidékeken ismeretes, a normaszegőkre kirótt büntetési formákat ismerteti Kinda István szövege. Egyrészt az egyházi szféra, másrészt a népítélet archaikus formáinak szankciórendszerét veszi szemügyre, úgy, hogy közben kitekint az etnográfia társtudományainak normaszegéssel kapcsolatos kutatási eredményeire is. A szerző számol a vizsgált jelenségek dinamikus voltával is, jelezvén, hogy a hagyományos közösségek felbomlásával a közvélemény és így a normarendszer is megszűnik egyöntetűnek lenni, a valamikori szokásjogi rendszer pedig széttöredezettségében anakronisztikus vonásokat mutat.

Pógár Róbert a kötet egyetlen csángó szerzője. A kisebbségi jogvédelem kronológiai áttekintése nyomán levont következtetése, hogy a moldvai katolikusok egyházi vezetőinek kötelessége figyelni az anyanyelv egyházi gyakorlására. A szerző, aki maga is egyházi ember, záró soraiban azt írja,⁴ harmóniában lenni az egyház tanításaival azt is jelenti, hogy figyelni kell a kisebbségi jogokra, hiszen az egyháznak védelmeznie kell a gyengéket.

A csángók lélekszámának becslése sokáig problematikusnak számított, a népszámlálási adatok hitelességének kétséges volta miatt a „kemény számok” hiányoznak. Erre a hiányosságra válaszol Tánzos Vilmos tanulmánya, amely, alapos kutatásra támaszkodva, történelmi perspektívába helyezi az adatok sorát, és rámutat a sajátosságok okaira. A csángóság legújabb kori története „különutas” fejlődést mutat, ami megmagyarázza a látszólag meghökkenítő asszimilációs folyamatokat. Tánzos 62 000, a magyar nyelvet valamilyen szinten bíró személyről beszél, ez a moldvai katolikus felekezethez tartozók közel egynegyede. A légből kapott becslések használhatatlan számai után a tanulmány rendkívüli fontosságát az adja, hogy – hivatalos adatok hiányában – hivatkozási alapul szolgálhat mind tudományos, mind politikai berkekben.

A csángókról szóló diskurzus torzításairól, a média által sugallt specifikus képről olvashatunk Ilyés Sándor írásában. Toposzként jelennnek meg a médiában a csángó mint fogalom és az ehhez kapcsolódó klisészerű redundáns elemek is, mint a mostoha testvéreink, a templomért és iskoláért harcoló mártír, a magyarságáért a sors viszontagságait viselő ember, egyszerűen „...az érzelmi dimenzió romantikusságára gyakorol nyomást a sajtó diskurzusa”.⁵ Így történik meg tulajdonképpen a narratív gyarmatosítás, amelyet a sajtóban sajátosan megalkotott kép is magyaráz. Ilyés egy kanonizálódási folyamatról beszél, amelynek eredményeként a *csángó* narratív abbreviatúrává válik és besorolódik a mohácsok és trianonok sorába.

Pozsony Ferenc írása a csángók társadalomszerkezeti sajátosságaira koncentrálna, a tanulmány jelentőségét elsősorban az adja, hogy a szóban forgó témakör vizsgálata sokáig elmaradt. Ezen társadalomszerkezet nem teljes értékű – mutat rá a tanulmány szerzője –, ugyanis alapvetően nincsen jelen egy értelmiségi réteg, amely polgári értékeket terjeszthetne. Pozsony felhívja a

3 A fatikus beszédmóddal kapcsolatban Vargyas Gábor Malinowskit idézi: „A fatikus kapcsolatszavak társadalmi funkciót töltenek be, és ez a legfontosabb céljuk” (Malinowski 1953: 315–316).

4 Uo. 416.

5 Uo. 436.

figyelmet arra a tényre, hogy mindezen sajátosságok ellenére megfigyelhető bizonyos erkölcsi és jogi normák pluralizálódása. A lokális mobilitás megváltoztatja a generációk viszonyát, és megkérdőjeleződik a szakrális alapokon nyugvó értékrendszer érvényessége. A gyors életmódváltás, mikrokörnyezet-változás ezekben a közösségekben bizonytalanságérzethez és elidegenedéshez vezetett, következtetésként tehát így fogalmaz a szerző: „...a globalizációval meg a modernizációval járó gyors változások felkészületlenül érték a moldvai régió emberét”.⁶

Szintén az archaikus életvilág, az értékrend összeomlására és az ezzel kapcsolatos változásokra hívja fel a figyelmet Peti Lehel, aki írásában egy újfajta jelenséget vizsgál, az eddig szinte egyáltalán nem tanulmányozott, a moldvai csángó falvakban is jelen levő szektásodást. A moldvai vidékeken is megjelenő attitűdváltozások leírására Peti Lehel szerint alkalmasak a transznacionális életformákat magyarázó elméletek. A mobilitás változásaival az identitásmodellek is változnak. Mind az elméleti felépítmény, amelyet Peti bemutat, mind a konkrét szám adatok arra mutatnak, hogy a nagymértékű kulturális változások elkerülhetetlenné teszik a szektásodás folyamatát, amely nyilvánvalóan azt jelenti, hogy nem érvényesek már a régebbi, a csángók (főleg vallási téren jelentkező) archaizmusát hangsúlyozó megközelítések.

A felvonultatott szerzők munkái tehát összességében azt bizonyítják, hogy a régebbi, „archaikus csángó” paradigmája érvénytelennek bizonyul, a modernizációs folyamatok új kérdések elé állítják a kutatókat, szükségessé válik az új életvilágok vizsgálata.

SZAKIRODALOM

MALINOWSKI, Bronislaw

1953 The problem of Meaning in Primitive Languages. In: OGDEN, Charles K. – RICHARDS, I. Armstrong: *The Meaning of Meaning. A Study of the Influence of Language upon Thought and of the Science of Symbolism*. Routledge and Kegan Paul, London

---

⁶ Uo. 307.

Ercsei Kálmán

Fiatalok a globális világ összefüggésrendszerében: társadalmi integráció és sebezhetőség

Recenzió

René Bendit – Marina Hahn Bleibtreu (szerk.): *Youth Transitions. Processes of Social Inclusion and Patterns of Vulnerability in a Globalised World* című tanulmánykötetéről (Barbara Budrich Publishers, Opladen & Farmington Hills, 2008)

A Barbara Budrich Publishers kiadónál megjelent tanulmánykötet a 2006 decemberében, Bécsben megszervezett ifjúságkutató műhelykonferencián¹ tárgyalt tematikákat foglalja össze.

A kötet fő célkitűzése, hogy bemutassa a fiatalok felnőtté válásának folyamatát, valamint azon tényezőket, amelyekeken keresztül a globalizációs folyamatok a – világ különböző régióiban élő – fiatalok életét meghatározzák. A rendezvény alkalmával elhangzott kérdésekre adott válaszkísérleteket összesítő kötet deklarált szándéka, hogy felkeltse az ifjúsággal kapcsolatban álló aktorok (kutatók, tanárok, oktatók, ifjúságsegítők, politikusok stb.) problémaérzékenységét. A kötet szerkesztői azt remélik, hogy olyan gyakorlati tudásanyagot sikerül nyújtaniuk, amely akár pedagógiai, törvényalkotói, akár törvényhozatali céllal is hasznosítható(vá válhat).

A kötet előszavában a szerkesztők a tanulmányok által érintett kérdésköröket összegzik. Az első nyolc tanulmány² az ifjúság és globalizáció közötti alapvető összefüggéseket, az utolsó öt³

1 A *Youth, Participation, Governance and Citizenship* című konferenciára 2006. december 11–14. között került sor az osztrák Szociális Minisztérium (Austrian Federal Ministry of Social Security), illetve az Ifjúsági Nemzetpolitikai Bizottság (International Council of National Youth Policy – ICNYP) szervezésében.

2 1. Mi a globalizáció és hogyan hat a modern társadalmakra? Milyen hatással van a fiatalokra, az ifjúságpolitikára és ifjúságkutatásra? Milyen státust mondhatnak a fiatalok magukénak a globalizált világban? 2. Milyen funkciót, szerepkört lát el a formális oktatás, a szakképzés és a foglalkoztatás ez utóbbi tekintetében? Előrejelezhető-e az oktatást érintő kihívások? 3. Milyen hatással bír a nem formális és informális tanulás a fiatalok életére (iskolából munkaerőpiacra történő átmenetre) nézve? Milyen relevanciával bír az önkéntességi tevékenység a fiatalok oktatásában és képzésében? 4. Hogyan pozicionálható és jellemezhető a politikai részvétel és cselekvés a globalizáció kontextusában? Hogyan sikerül megbirkózniuk a fiataloknak a felmerülő társadalmi és politikai cselekvés iránti elvárásokkal, valamint a politikai instrumentalizmussal és kizárással? 5. Milyen az ifjúsági kultúrák, új technológiák, illetve a demokratikus polgári magatartás között fennálló kapcsolat? Milyen reprezentációik vannak a fiataloknak a világról? Milyen módon adnak hangot ezeknek? Hogy fejezik ki mindezt az új információs és kommunikációs technológiák révén? 6. Milyen összefüggés áll fenn az átmeneti folyamat, a sebezhetőség és a társadalmi kirekesztettség között? 7. Mennyiben tekinthető az ifjúság önálló társadalmi erőforrásnak? Mennyiben foghatók fel napjaink társadalmi folyamatainak önálló aktoraiként? 8. Milyenek lehetnek, milyenek kellene lenniük a nemzetközi ifjúságpolitikának, illetve a politikák és ifjúságkutatás között húzódó összefüggéseknek? Milyen relevanciával bír a hálózatépítés e tekintetben?

3 1. Miként hat a gazdasági és politikai modernizáció az életminőségre, életmódra, az oktatási és munkaerőpiaci lehetőségekre, illetve a fiatalok tudatosságára saját helyzetüket illetően? 2. Melyek a vizsgálatot igénylő új és újonnan megjelenő társadalmi problémák és konfliktusok? 3. Milyen új identitásformák vannak kialakulóban a világ különböző régióiban? Hogyan, milyen módon kapcsolódnak ezek a tradicionális identitásformákhoz lokális és regionális szinten? 4. A nemzeti és nemzetközi ifjúságpolitika milyen új kihívásai és ráhatásai azonosíthatók a leírt trendek alapján? 5. Hogyan válhatnak kidolgozhatóvá olyan ifjúságpolitikák, amelyek kiegyensúlyozottá teszik a globális és lokális közötti viszonyt, azaz úgy tesznek eleget a globális kihívásoknak, hogy nem hagyják figyelmen kívül a lokális partikularitásokat és hagyományokat?

pedig konkrétan, az előzők megválaszolásának érdekében újraformált, „operacionalizált” kérdéseket tárgyalja. A mintegy 400 oldal terjedelmű, nemzetközi „omnibuszkötetben” a fenti kérdések nyolc fejezetre tagolódva sorakoznak fel. A kötet hat fejezetét a szerkesztőpáros egyikének – René Bendit – írásai helyezik keretbe.

Az első fejezet két tanulmánya elméleti-konceptuális keretet nyújt a globalizáció, valamint a fiatalok helyzetét irányító gazdasági és társadalmi modernizációs folyamatok kontextuális értelmezéséhez. A szerkesztő, René Bendit célja bemutatni, hogy a globalizációs és gazdasági-társadalmi modernizációs folyamatok a modern és posztmodern társadalmakban milyen hatással vannak a fiatalok életpályájára, a felnőtté válás folyamatára, továbbá céltudatosan figyel arra, hogy melyek az ifjúságkutatás és ifjúságpolitika lehetséges kihívásai. Ezt követően Walter Hornstein egyrészt a globalizáció fogalmának körülírására tesz kísérletet, másrészt az ifjúság és politikai involváltság kapcsolatát taglalja, két kutatási kérdést emelve ki: azt, hogy a társadalmi és generációs változások folyamataira mennyiben és hogyan hatnak a globalizáció által életre hívott lehetőségek és kényszerűségek, illetve hogy a „globalizált egyén” – a mögötte álló összes jelentésével – mit jelent a társadalom jövője szempontjából.

A második rész, amely egyben a kötet leggazdagabb (öt tanulmányt felvonultató) fejezete, az oktatással kapcsolatos kérdéseket, a fiatalok iskolából munkába való átmenetét, munkahelyi integrációját, az oktatás, szakképzés és foglalkoztatás, valamint a mobilitás és a munkaerőpiac között fennálló összefüggéseket tárgyalja.

Ezek közül az első, Andy Biggart és társ szerzői által jegyzett tanulmány – egy nagyobb longitudinális vizsgálat adatai révén – Skócia példáján mutatja be az ifjúsági átmenetet. Kérdései, hogy a fiatalok korábban lineárisan alakuló életpályái miként válnak töredezetté, illetve hogy az individuálisan meghozott biográfiai döntések miként befolyásolják ezeket az életpályákat, valamint az is, hogy a fragmentálódó életpálya mennyiben és milyen oknál fogva jár együtt magasabb kockázattal és sebezhetőséggel.

Johanna Wyn az ausztrál fiatalok utánkövetéses, tehát longitudinális kohorszvizsgálata során gyűjtött adatokon elemzi az 1991-ben középiskolát befejezett, akkor 17-18 éves fiatalok életútját, lévén, hogy ez a generáció tapasztalhatta meg elsőként az oktatásban és egyúttal a munkaerőpiacon lezajló változásokat és élhetett a kései huszonéves korig is eltartó felsőfokú továbbtanulás lehetőségével.

Ana Miranda írása az argentin fiatalok munkaerő-piaci helyzetére és részvételére koncentrálna, úgy, hogy mindezeket az iskolázottság változásával összefüggésben tárgyalja. A különböző munkaerő-piaci helyzetek bemutatása mellett a tanulmány egyben történeti kitekintést is nyújt a részvétel és iskolázottság arányának 20. századi változásáról.

A kötet egyetlen közép-kelet-európai szerzőjeként Gábor Kálmán az *Ifjúság 2000* és *2004* vizsgálatok adatai révén az oktatás–szakképzettség–foglalkoztatás magyarországi viszonyrendszerébe nyújt betekintést, rávilágítva az oktatási rendszer által konzervált származási (regionális, illetve etnikai-kisebbségi létből fakadó) hátrányokra, valamint az ezáltal növekvő egyenlőtlenségekre.

A kanadai, pontosabban Québec tartományában élő fiatalok migrációjával, valamint a fiatal bevándorlókkal foglalkozik Marc Molgat tanulmánya. A szerző a tartományon belüli első migráció (legtöbb esetben a szülőktől történő elköltözés), illetve a kiindulópontba történő esetleges visszatérés (a migrációs reverzibilitás) okait osztályozza, továbbá a bevándorlók integrációját, végül a migráció közpolitikai implikációit vizsgálja, felhívja a figyelmet arra, hogy

a közpolitikáknak erősebben kellene a mobilitási folyamatokra koncentrálniuk.

A harmadik fejezet a nem formális és informális oktatás, valamint a fiatalok munkaerőpiacra való kilépése közötti összefüggéseket, illetve a szolgáltatói szektoron belüli oktatás lehetőségeit vizsgálja. Ennek keretében Lynne Chisholm egy elméleti írásban a tanulás rekontextualizálására tesz kísérletet. Véleménye szerint a második modernitásban a tanulás kérdését újra kell tárgyalni, mivel az élethosszig tartó tanulás kialakulása (és egyúttal a nem formális és informális tanulás térnyerése), illetve a fiatalok életpályájának átalakulása révén a tanulás új arculatot és funkciókat nyert. Nevezetesen a tanulás a második modernitásban sokkal inkább egyfajta szubjektumorientált tudásmenedzsmentként fogható fel a korábbi lineáris személyes fejlődési pálya modelljével szemben.

David M. Hansen az intézményes keretek között szervezett ifjúsági tevékenységek struktúráját, illetve a résztvevők fejlődési tapasztalatait vizsgálta egy korábbi kutatás (Youth Experience Survey – YES) alapján, Illinois állambeli, 11. osztályos fiatalok körében. Az itt kirajzolódó tevékenységeket 6 dimenzió, valamint 5 faktor szerint csoportosította. A feltáró és leíró jellegű munka példaértékű a tekintetben, ahogyan módszertani pontossággal jellemzi a 6 csoportba sorolható ifjúsági tevékenységeket, és ahogy ennek alapján rámutat az egyes tevékenységkategóriáknak a fiatalok fejlődésében játszott szerepére.

Az elsősorban Koreában, valamint a Japánban működő önkéntességi programok szerveződését, struktúráját (a szabályozási keretet, a tevékenységi folyamat egyes szakaszait, a programterületeket), illetve az önkéntességi tevékenységben részt vevő fiatalok jelenlétét mutatja be Young-Kyoon Park, kiemelve az önkéntességnek a gyakorlati tanulásban és a tapasztalatgyűjtésben játszott szerepét.

Ugyanezen kérdéssel foglalkozik a latin-amerikai fiatalok viszonylatában Dina Krauskopf is, aki az előbbinél részletesebben tárgyalja az önkéntességi tevékenység fiatalok fejlődésében játszott szerepét, továbbá kitekint a lehetséges, az önkéntességi tevékenységet megerősítő politikák irányába is.

A negyedik fejezet a fiatalok politikában való részvételéről, cselekvéséről és kultúrájáról szól. Wolfgang Gaiser és Johann de Rijke módszeresen és alaposan, lépésről lépésre haladva elemzi a tizenévesek és a fiatal felnőttek társadalmi és politikai részvételét Németországban és a többi EU-tagállamban. A DJI⁴ által végzett adatfelvételeken alapuló tanulmány alapvető kérdése, hogy milyen mértékben és milyen intézményi-szervezeti kereten belül fejtik ki politikai tevékenységüket a 16–29 év közötti fiatalok Németországban, érzékelhető-e különbség kelet- és nyugat-németországi viszonylatban, léteznek-e egyértelmű trendek e tekintetben, illetve hogy különböző társadalmi jellemzők (nem, iskolázottság, társadalmi háttér) milyen hatással vannak a politikai cselekvésre.

José Machado Pais írása leginkább gondolatébresztő elméleti okfejtésként fogható fel, amely a fiatalok állampolgári cselekvése és szabadidős tevékenysége közötti kapcsolatról értekezik, úgy, hogy a fogalmi körülhatárolásokra és történeti, kontextuális aspektusokra helyezi a hangsúlyt.

Rosana Katia Nazzari a társadalmi tőke és politikai szocializáció kapcsolatát értelmezi. A tanulmány szerzője a brazil diákok példáján azt vizsgálja, hogy a politikai szocializációs intézmények miként járulnak hozzá a fiatalok társadalmi tőkéséhez alakulásához, illetve hogy ez mennyiben vezet politikai cselekvéshez és közösségi politikák kidolgozásához, közösségfejlesztéshez, rámutatva a fiatalok apolitikus magatartására, illetve a politikai

⁴ Deutsches Jugendinstitut/German Youth Institute.

szocializáció erőtlenné váltára.

Dél-amerikai példánál maradva, Oscar Dávila León a chilei fiatalok politikai részvételét vizsgálja a 2006-os diáklázadások/tüntetések kapcsán, megpróbálva megfelelő értelmezési keretet adni, társadalmilag és történetileg kontextualizálni a lezajlott eseményeket, továbbá leírni az újonnan megjelenő, formalizálódó, intézményesülő ifjúsági mozgalmakat.

A kötet ötödik fejezete a fiatalok új technológiákhoz való viszonyával és az ifjúsági kultúra e viszonyból fakadó meghatározottságaival foglalkozik. Manfred Zentner a szabadidős tevékenységek és helyszíneik mögötti mentális struktúrát térképezi fel, továbbá rendszerezi a helyszíneket a részvétel intenzitása szerint, rámutatva az új számítástechnikai és kommunikációs technológiáknak (a CD-nek, minidisknek, MP3-nak, online játékoknak, SMS-nek, MMS-nek, valamint a mindezeket és egyebeket is ötvöző WEB 2.0 világának) az ifjúsági kultúrában és szubkultúrákban játszott szerepére.

Sergio Balardini a cybervilág, a cyberkultúra körülhatárolására, bemutatására tesz kísérletet. A tanulmányban bemutatásra kerül a „tech-kultúra” szövevényes, a mindennapokat behálózó világa, illetve ennek legfontosabb alkotóelemei, a szerző pedig mindvégig hangsúlyozza azt a tényt, hogy a „tech-kultúra” alapvetően a fiatalok által élő és életben levő világ.

A hatodik rész két tanulmánya a társadalmi veszélyeztetettség és sebezhetőség kérdését, valamint a kirekesztettség kockázatát értelmezi. José Antonio Pérez Islas a dél-amerikai országok, illetve konkrétan Mexikó példáján keresztül tárgyalja a kockázat, a sebezhetőség és veszélyeztetettség kérdését a fiatalok munkaerő-piaci integrációja kapcsán.

Ngan-Pun Ngai és Chau-Kiu Cheung a marginalizált fiatal kínai bandák mögött meghúzódó társadalmi és szubkulturális tényezőket tárgyalja egy összehasonlító tanulmány keretében. A szerzők három kínai város (Hong Kong, Guangzhou és Shanghai) marginalizált fiataljai körében próbálják feltárni a bandákhoz való kötődés, a bandákhoz köthető tevékenységekben való részvétel okait, ezen belül pedig a szubkulturális tényezők szerepét.

A hetedik rész két tanulmánya az ifjúságpolitikával kapcsolatos. Hanjo Schild az Európai Bizottság és az Európai Unió irányelvi és partnersége alapján működő ifjúsági reálpolitikai intézményhálózatot (EKCYF, EuNYK), illetve annak törekvéseit és stratégiáit mutatja be.

Eugenio Ravinet Muñoz az Iberoamerikai Ifjúsági Szervezet tevékenységének és programjának bemutatásán keresztül mutat rá a szervezeti és kutatói tevékenység ifjúságpolitikák kidolgozásában hasznosítható jelentőségére, illetve érvel e mellett.

A nyolcadik és egyben záró fejezetben René Bendit a kötetben elhangzottakat foglalja össze, ajánlatok és javaslatok formájában, az ifjúságkutatás, valamint az ifjúságpolitikák lehetséges, új perspektívái szemszögéből. Bendit az ifjúság–ifjúságkutatás–ifjúságpolitika közötti viszony kapcsán arra tesz utalást, hogy e három terület közötti intenzív és strukturált kommunikáció megvalósítására van szükség annak érdekében, hogy érdemben válaszok születhessenek a fiatalokat érintő kihívásokra. Meglátása szerint az ifjúságkutatásra esik a fiatalok és a politikum közötti közvetítés feladata, amely a fiatalok legfontosabb jellemzőinek (életmód, értékrend, viselkedés- és magatartásmódok, elvárások és aspirációk) megismerését és politikum irányába történő továbbítását jelenti. A szerző-szerkesztő végül 6 általános irányelvet, ezen túlmenően 4 konkrét, elsősorban a kutatói, továbbá a politikai szférára vonatkozó ajánlást fogalmaz meg. Ezek egyrészt a nemzetközi kutatói szférán belüli, intézményi szinten is strukturálódó, intenzív együttműködést és kommunikációt szorgalmazzák: az országos szintű kutatások, vizsgálatok gyakori összehasonlítását és megvitatását, a nemzetközi ifjúságszociológiai hálózat

kialakítását stb. Másrészt pedig a kutatói szféra és a politikum közötti intenzív kapcsolattartás és együttműködés megvalósulását sürgetik (konferenciák, szemináriumok és intézményi szinten létrejövő kapcsolattartás révén).

Az ismertett kötet kapcsán elmondható tehát, hogy az ifjúságszociológia globális színterén jelen lévő kutatási irányvonalak összehangolását illető kezdeményezés egyik igencsak céltudatos és perspektivikus első lépéséről referálhattunk. A tartalmat illetően pedig – noha a kötetben a globalizációellenes mozgalmakkal, továbbá az ezekhez több ponton is kapcsolódó ökomozgalommal, valamint az agresszív szubkultúrákkal foglalkozó elemzéseket nem találunk, illetve a szegénységet és kirekesztettséget vizsgáló kutatások (a probléma relevanciájához mérten) is alulreprezentáltak – úgy véljük, hogy kétségtelenül gondolatébresztő, a tárgyalt problémák továbbgondolására ösztönző anyagot tarthat kezében az olvasó, amely egyben a szóban forgó kezdeményezés első konkrét megvalósításaként fogható fel.